

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 19-20 травня 2016 року)



Суми
Сумський державний університет
2016

3. Бажанов М. І. Кримінальне право України. Загальна частина.- Київ-Харків.: Юрінком Інтер - Право., 2002.

4. Кримінальний кодекс України. Верховна Рада України; Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III.

НЕОБХІДНА ОБОРОНА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Турнітько В.В.

студентка II курсу юридичного факультету

Сумського державного університету

Науковий керівник: Клочко А.М.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри АППФЕБ юридичного факультету

Сумського державного університету

Положення ст. 27 Конституції України передбачають право кожної людини захищати своє життя і здоров'я, життя й здоров'я інших людей від протиправних посягань [1]. Одним із способів охорони цих соціальних цінностей є необхідна оборона.

Необхідною обороною визнається правомірний захист особи, суспільства та держави від суспільно небезпечних посягань, шляхом завдання необхідної та достатньої шкоди тому, хто посягає, для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони (ч. 1 ст.36 КК України). Наявність права на необхідну оборону не пов'язана також із наявною для особи можливістю звернутися за допомогою до інших громадян. У Кримінальному кодексі України (далі КК) зазначено, що кожна особа має право на необхідну оборону незалежно від можливості уникнути суспільно небезпечного посягання або звернутися за допомогою до інших осіб чи органів влади (ч.2 ст.36 КК України) [2].

Відповідно до положень кримінального законодавства необхідна оборона передбачена для захисту не лише власних прав і свобод тієї людини, яка вчиняє захист, а й інших осіб, а також суспільних та державних інтересів. Очевидно, що коло об'єктів необхідної оборони можна розширити і за рахунок тих, про які прямо у ч. 1 ст. 36 КК не прописано, – така оборона може вживатися і для захисту інтересів міжнародної спільноти. Тож принципово не допустимо називати необхідну оборону за кримінальним правом самообороною або самозахистом, оскільки в такому разі неправильно наголошувати на захисті лише власних прав і свобод того, хто захищається. Отже, виходячи з цього можна констатувати, що необхідна оборона — це самозахист або самооборона, але самозахист не являється завжди необхідною обороною. Таким чином, самозахист є більш розширеним поняттям і включає в себе необхідну оборону.

У юридичній літературі неодноразово відмічалось, що необхідна оборона не можлива проти правомірних дій посадових осіб. Проте, необхідно мати на увазі, що проти неправомірних дій будь-яких посадових або службових осіб необхідна оборона цілком допускається. Особа, на яку відбувся напад, може мати безліч варіантів уникнення даного посягання (втекти; заблокувати двері; звернутися до перехожих; зателефонувати до поліції), але це не обмежує її право на необхідну оборону, на активний захист правоохоронюваних благ та інтересів. Існують випадки, наприклад, що власник тієї чи іншої тварини використовує її як зброя для вчинення посягання на

життя чи здоров'я іншої особи. Вбивство такої тварини можна розглядати як необхідну оборону.

При цьому для певних осіб необхідна оборона є обов'язком, ухилення від якого має наслідком відповідальність. Так, працівник поліції зобов'язаний захищати осіб, на яких здійснюється напад, а також і себе особисто, суспільні й державні інтереси згідно з Законом України "Про Національну поліцію" та прийнятою ним Присягою. Військовослужбовець, який знаходиться на варті, повинен захищати об'єкт, який охороняється. При цьому, згідно з законодавством співробітник поліції та військовослужбовець мають право у випадках, передбачених законом, застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальну зброю [4].

Згідно зі статтею 36 КК України виділяють наступні ознаки необхідної оборони: мету оборони, спрямованість (об'єкт) заподіяння шкоди, характер дій того, хто захищається, своєчасність та співрозмірність оборони.

Мета необхідної оборони – захист охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання. Шкода при цьому повинна заподіюватися лише тому, хто посягає, його правам та інтересам. Якщо ж посягання здійснюється декількома особами, то потерпілий, що обороняється, може спричинити шкоду як одному, так і кожному з них. Поведінка того, хто захищається може бути тільки активною (нанесення ударів кулаком, втеча тощо). Такі дії особи, що захищається, визнаються правомірними лише у разі, якщо вони були вчинені протягом усього часу здійснення посягання. Це означає, що даний захист визнається правомірним лише протягом часу існування самого стану необхідної оборони, який визначається тривалістю суспільно небезпечного посягання, що потребує свого негайного відвернення або ж припинення.

Співрозмірність оборони означає межі необхідної оборони. Так, наприклад, спричинення, особі, яка посягає, смерті або нанесення їй тяжкого тілесного ушкодження визнається співрозмірним, якщо ця тяжка шкода відповідала небезпечності посягання та обстановці захисту.

Заподіяна тому, хто посягає, шкода повинна бути співрозмірною не тільки з небезпечністю посягання, але й з обстановкою оборони. Вона визначається реально існуючими можливостями і засобами того, хто захищається, для відвернення чи припинення посягання. Характер такої обстановки залежить від реального співвідношення сил, спроможностей і засобів особи, яка захищається, і особи, яка посягає.

Важливою умовою визнання оборони необхідною є реальний характер посягання. На практиці можливі випадки, коли особа помилково сприймає дії іншої особи як протиправне посягання на себе. Для таких випадків КК України у ст. 37 передбачає можливість правомірної уявної оборони [3].

Важливим, на нашу думку, є саме ступінь небезпечності посягання, що й визначає межі допустимої шкоди при необхідній обороні. Можна сказати, існує пряма залежність: чим небезпечніше посягання, тим більші границі допустимої шкоди.

Право на необхідну оборону виникає лише з урахуванням ознак, які визначені законом. Воно має місце не тільки тоді, коли посягання вже почалося, але й тоді, коли є наявна загроза його початку. Право на необхідну оборону зникає, коли посягання закінчилося, коли його вдалося припинити, коли реальна загроза відпала.

Необхідна оборона є діянням, яке визнається як суспільно корисне, оскільки завдання посягаючому шкоди покривається запобіганням подальшої злочинної поведінки особи, а отже, відверненням шкоди, яку воно могло би спричинити.

Громадянин не є зобов'язаним повідомляти державним або іншим органам чи службовим особам про здійснений ним акт необхідної оборони, хоча він і має право зробити таке повідомлення в інтересах справедливого вирішення кримінальної справи.

Тому як висновок можна сказати, що інститут необхідної оборони є одним із найдавніших в теорії та практиці кримінального права. Право на необхідну оборону можна вважати природнім, абсолютним та невід'ємним правом людини. Виходячи із рівності всіх людей перед законом, норма про необхідну оборону повинна діяти для всіх громадян однаково, незалежно від того, чи це їх моральний чи службовий обов'язок. Тому, правом на необхідну оборону в рівній мірі володіють як громадяни, так і працівники поліції, а також інші службові особи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України: Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Кримінальний Кодекс України: Верховна Рада України; Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

3. Ямпольський В. Самозахист, обмежений законом : необхідна оборона та наслідки перевищення її меж [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://rights.unian.ua/373781-samozahist-obmejeniy-zakonom-neobhidna-oborona-ta-naslidki-perevischennya-jiji-mej.html>

4. Про Національну поліцію// Верховна Рада України; Закон від 02.07.2015 № 580-VIII [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

ЕКСТРАДИЦІЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Чемодурова К. Ф.

студентка II курсу юридичного факультету

Сумського державного університету

Науковий керівник: Клочко А.М.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри АГПФЕБ юридичного факультету

Сумського державного університету

Зростання рівня злочинності у сучасному світі вимагає застосування різноманітних заходів боротьби з цим негативним явищем. Унаслідок цього держави змушені об'єднувати свої зусилля у протидії злочинним проявам. Сформований протягом століть інститут видачі обвинувачуваних і засуджених є ефективною формою надання взаємної допомоги держав у боротьбі із злочинністю.

У юридичній літературі видачі правопорушників завжди приділялося багато уваги. Питанням екстрадиції присвячені наукові праці багатьох учених, серед яких необхідно згадати О. Бойцова, Р. Валеева, С. Вихриста, Н. Сафарова, М. Бассіуні, Н. Зелінську, М. Пашковського, М. Свистуленко, М. Смирнова, А. Абашидзе, Ю. Васильєва, К. Пуле, А. Ширера В. Волженкіну, Л. Галенську, І. Лукашука, А. Наумова, С. Беді, К. Вінджерт, Г. Джилберта, А. Кассезе, М. Плачта, та ін.